

Marie CHRÁSKOVÁ

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Česká Republika

Způsob vnímání vybraných pojmů školního a sociálního prostředí studenty Univerzity v Rzeszowe v roce 2010 a 2011

Úvod

Ústředním záměrem předkládaného příspěvku je porovnání postojů polských vysokoškolských studentů k vybraným pojmům školního a sociálního prostředí. Vzhledem k tomu, že z důvodu zajištění anonymity výpovědí studentů nebylo možné provést opakované šetření u téhož vzorku respondentů a zjistit tak jejich případný posun ve vnímání vybraných pojmů v určitém čase, pristoupili jsme k výběru vzorku studentů stejných studijních oborů.

Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit a porovnat postoje polských studentů univerzity v Rzeszowe a Vyšší odborné školy v Sanoku k vybraným pojmům školního a sociálního prostředí včetně pojmů zjišťujících postoje k osobám s handicapem. Dalším cílem bylo podrobnější porovnání těchto postojů pomocí sledování změn v sémantickém prostoru pojmů v letech 2010 a 2011.

Popis výzkumné metody

Jako výzkumná metoda byl použit sémantický diferenciál [Kerlinger 1972], který byl vyvinutý v 50. letech 20. století v USA Ch. Osgoodem pro měření významu slov nebo postojů k něčemu. Zaměřuje se na jednoduché hodnotící názory a je tedy vhodný především k měření emocionálních a behaviorálních aspektů postoje [Hewstone 2006: 137]. Škály byly původně ve shodě s [Kerlinger 1972: 550] navrženy pro měření 3 faktorů, když však byla provedena kontrolní faktorová analýza, bylo zjištěno, že na rozptylu hodnot se významně podílí pouze dva faktory, extrakce tří faktorů vede ke značně nespolehlivému měření, kdy jedna škála měří u různých pojmů různé faktory. Pro náš výzkum jsme tedy použili pouze dvoufaktorový sémantický diferenciál.

Vzorku studentů (viz dále) bylo předloženo celkem 24 pojmů z edukační a sociální reality (viz tab. 1) k posouzení pomocí 10 škál, z nichž liché měřili faktor hodnocení a sudé faktor energie. Některé škály (1, 4, 5, 9, 10) byly zadány reverzně, aby byl vyloučen vliv stereotypní odpovědi. Pro polské studenty byl sémantický diferenciál po osobní konzultaci a diskuzi přesného významu pojmů a škál, přeložen rodilým mluvčím – blíže viz výzkum z roku 2010 [Chrásková 2011: 248].

Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek v prosinci 2010 tvořilo 75 studentů (42 studentů oboru Edukacja techniczno-informatyczna z Univerzity v Rzeszowe a 33 studentů oboru Pedagogika-Učitelství 1–3 z Vyšší odborné školy v Sanoku).

V prosinci 2011 byl výzkumný vzorek respondentů tvořen celkem 77 studenty ve složení: 28 studentů 3. ročníku bakalářského studia oboru Edukacja techniczno-informatyczna a 18 studentů 2. ročníku magisterského studia oboru Edukacja techniczno-informatyczna Univerzity v Rzeszowe. Vzorek dále doplňovalo 31 studentů oboru Pedagogika-Učitelství 1–3 z Vyšší odborné školy v Sanoku (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sanoku).

Výsledky výzkumu

Souhrnné výsledky jsou uvedeny v tab.1, navíc je z těchto hodnot pro každý sledovaný rok sestaven sémantický prostor zkoumaných pojmů (viz obr. 1 a 2).

Ve výsledcích výzkumu došlo k určitému posunu v hodnocení následujících pojmů – zatímco v roce 2010 byly pojmy Kolegové studenti, Studijní skupina, Budoucnost, Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání, Žák na škole kde budu pracovat, Výchova žáků na škole kde budu pracovat a Škola na které budu pracovat hodnoceny lépe, v roce 2011 byly již tyto pojmy vnímány hůře. K určitému poklesu v hodnocení došlo i u pojmů Zdraví, Osobní počítač, Budoucí učitelské povolání, ale zde nebyly rozdíly tak markantní.

Naopak ke zvýšení hodnocení pojmů školního a sociálního prostředí v roce 2011 oproti roku 2010 (tedy pozitivní posun v postojích) došlo u pojmů – VŠ zkoušení, Hodnocení na VŠ, Přátelství, Současná příprava na učitelské povolání, Postavení handicapovaného jedince ve společnosti, Můj vztah k handicapovaným osobám. Mírný nárůst hodnocení pojmů v roce 2011 oproti roku 2010 byl zaznamenán i u pojmů Moje fakulta, Studium na SŠ, Vzdělání, Rodiče, Já, Peníze, Znalost cizího jazyka a Péče o handicapované ve společnosti.

Je jistě potěšující, že k pozitivnímu nárůstu hodnocení v čase došlo právě u pojmů silně sociálně a psychologicky důležitých, jako jsou např. vzdělání, rodiče, přátelství, já, studium na SŠ, moje fakulta, VŠ zkoušení, hodnocení na VŠ, znalost cizího jazyka, současná příprava na učitelské povolání, peníze, ale i vysoce morálně vnímaných pojmů jako je Postavení handicapovaného jedince ve společnosti, Můj vztah k handicapovaným osobám a Péče o handicapované ve společnosti.

Vzhledem k tomu, že předkládané pojmy byly vnímány respondenty i z hlediska určité míry energie, kterou je třeba vynaložit ve spojení s konkrétním pojmem, poukážeme zde i na tyto dílčí výsledky výzkumu. Z hlediska míry vynaložené energie vázané k postoji respondentů byly v roce 2010 vnímány jako jednodušší pojmy: Kolegové studenti, Studijní skupina, Budoucnost, Žák na škole kde budu pracovat, Výchova žáků na škole kde budu pracovat.

S menším rozdílem vzdálenosti vynaložené energie oproti roku 2010 a 2011 se dále setkáváme u pojmů: Zdraví, Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání, Škola na které budu pracovat a Můj vztah k handicapovaným osobám.

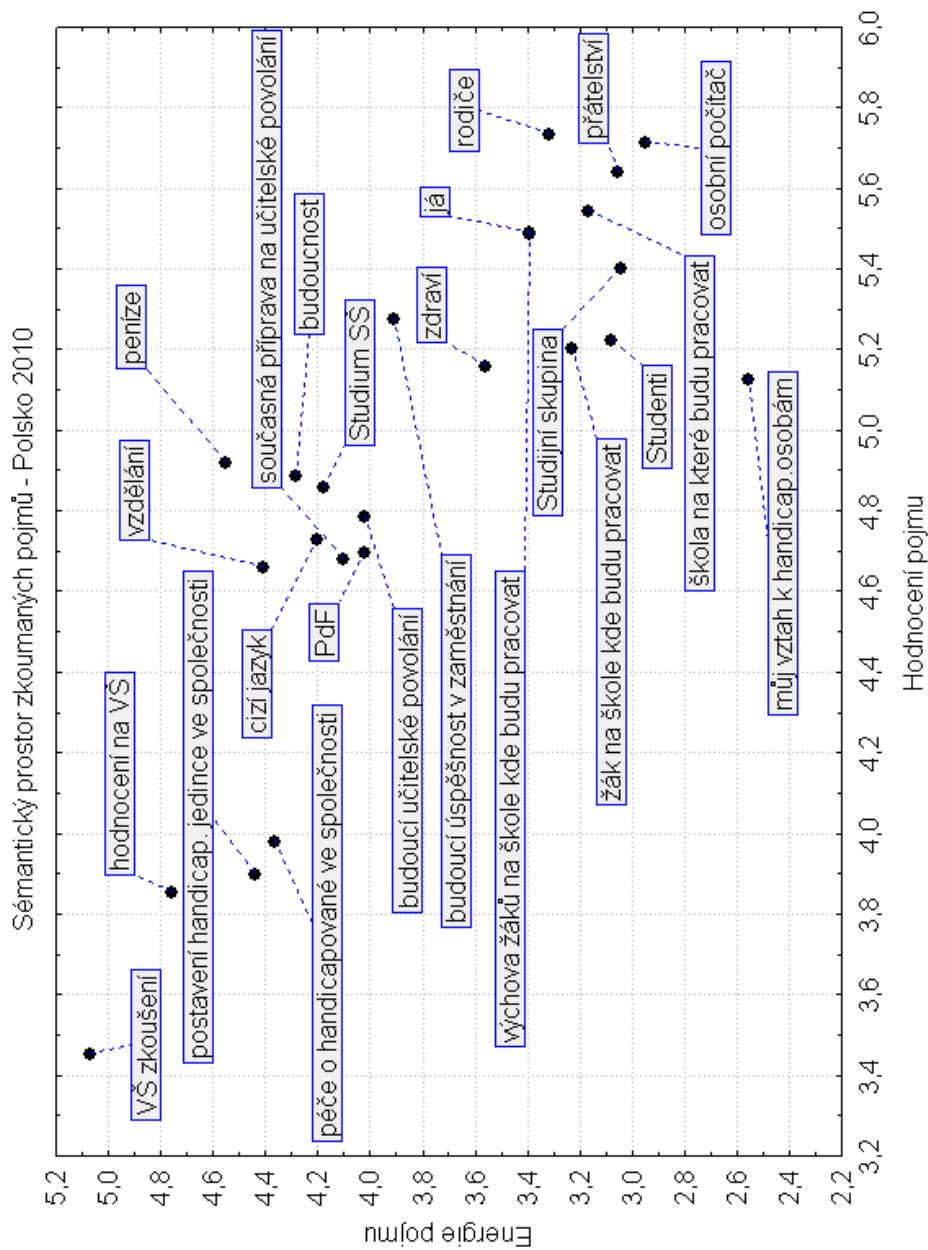
Naopak k poklesu v míře vynakládané energie postojů vzhledem k předkládaným pojmům školního a sociálního prostředí v roce 2011 oproti roku 2010 a tedy k jakémusi zjednodušení pojmu pro respondenty došlo v těchto případech: Studium na SŠ, VŠ zkoušení, Vzdělání, Hodnocení na VŠ, Peníze, Znalost cizího jazyka, Současná příprava na učitelské povolání, Budoucí učitelské povolání a Postavení handicapovaného jedince ve společnosti.

Pojmy Moje fakulta, Osobní počítač, Rodiče, Přátelství, Já, Postavení handicapovaného jedince ve společnosti a Péče o handicapované ve společnosti, jsou také spojené v roce 2011 s menší mírou vynakládané energie postoje k pojmu, ale již se zde objevuje menší rozdíl mezi roky 2010 a 2011.

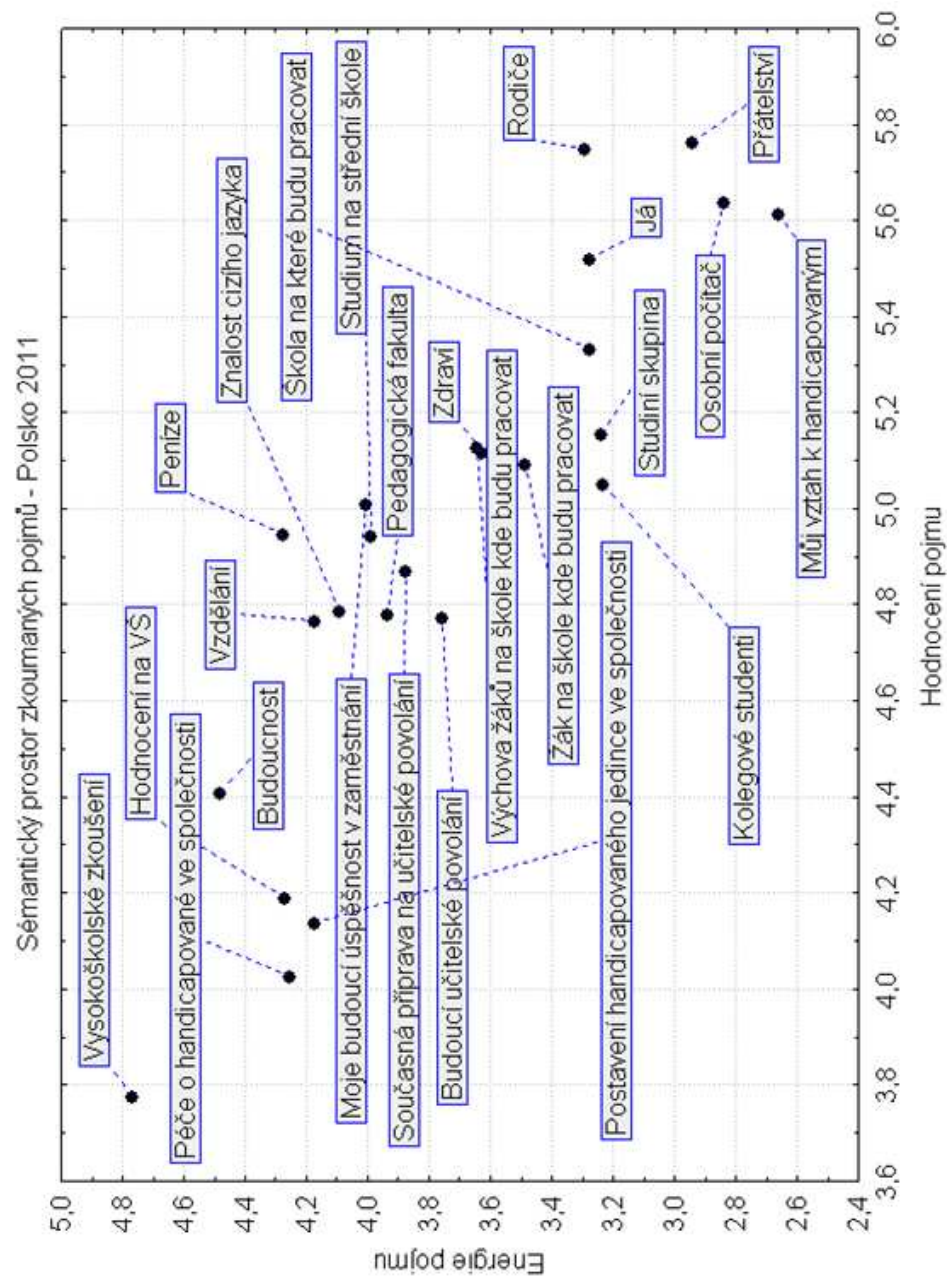
Tabulka 1

Hodnocení a energie zkoumaných pojmů u polských studentů v prosinci 2010 a 2011

Pojem a jeho hodnocení (h) a energie (e)	Polsko – 2010		Polsko – 2011	
	h	e	h	e
Kolegové studenti	5,23	3,08	5,05	3,23
Moje fakulta	4,70	4,02	4,78	3,93
Studium na SŠ	4,86	4,18	4,94	3,99
Studijní skupina	5,41	3,04	5,16	3,24
VŠ zkoušení	3,45	5,07	3,78	4,77
Zdraví	5,16	3,56	5,12	3,63
Vzdělání	4,66	4,41	4,77	4,17
Budoucnost	4,89	4,28	4,41	4,48
Osobní počítač	5,72	2,95	5,64	2,84
Hodnocení na VŠ	3,86	4,76	4,19	4,27
Rodiče	5,74	3,32	5,75	3,29
Přátelství	5,64	3,06	5,76	2,94
Já	5,49	3,39	5,52	3,28
Peníze	4,92	4,55	4,95	4,28
Znalost cizího jazyka	4,73	4,21	4,79	4,09
Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání	5,28	3,91	5,01	4,01
Současná příprava na učitelské povolání	4,68	4,10	4,87	3,88
Budoucí učitelské povolání	4,79	4,02	4,77	3,76
Žák na škole kde budu pracovat	5,21	3,23	5,09	3,49
Výchova žáků na škole kde budu pracovat	5,49	3,39	5,13	3,65
Škola na které budu pracovat	5,55	3,17	5,33	3,28
Postavení handicap. jedince ve společnosti	3,90	4,44	4,14	4,18
Můj vztah k handicapovaným osobám	5,13	2,56	5,61	2,66
Péče o handicapované ve společnosti	3,98	4,36	4,03	4,25

Obr. 1. Sémantický prostor pojmů školního a sociálního prostředí u polských studentů v prosinci 2010

Obr. 2. Sémantický prostor pojmů školního a sociálního prostředí u polských studentů v prosinci 2011

Závěr

Je možno konstatovat, že zatímco VŠ zkoušení je v rámci posunu v čase hodnoceno lépe (má vyšší míru hodnocení v sémantickém prostoru), stává se současně také pro studenty jednodušším – v roce 2011 bylo spojeno s menší mírou vynakládané energie. Totéž můžeme říci i o pojmech Hodnocení na VŠ a Současná příprava na učitelské povolání, což samozřejmě do jisté míry spolu souvisí. Naopak pojmy Kolegové studenti, Studijní skupina, Budoucnost, Žák na škole kde budu pracovat, Výchova žáků na škole kde budu pracovat, Zdraví a Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání jsou ve vývoji v čase, tedy v roce 2011, vnímány jako obtížnější, spojené s větší mírou vynakládané energie, což může být spojeno i s psychologickými aspekty celé problematiky, tedy vztahy ve skupině, komunikačními problémy, očekáváními v budoucnosti a aspiracemi samotných studentů.

Literatura

- Chrásková M. (2011), *Způsob vnímání vybraných pojmů školního a sociálního prostředí studenty Univerzity Palackého v Olomouci a Univerzity v Rzeszowe* [w:] *Edukacja – Technika – Informatyka. Wybrane problemy edukacji technicznej i zawodowej*, Rzeszow, č. 2, s. 248–253. ISSN 2080-9069.
- Hewstone M., Stroebe W. (2006), *Sociální psychologie. Moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-092-5.
- Kerlinger F.N. (1972), *Základy výzkumu chování. Pedagogický a psychologický výzkum*. Praha: Academia.

The way of perception of chosen terms referring to school and social environment by students of the University in Rzeszow in 2010 and 2011

Abstract

The entry deals with the way of perception of chosen terms referring to school and social environment by students of the University in Rzeszow in 2010 and 2011. The comparison is made by the means of a semantic differential by students of the field of study called technical and information education and pedagogy.

Key words: students' attitudes, semantic differential, comparison of students' attitudes, school environment, social environment.

Sposób postrzegania wybranych kategorii odnoszących się do szkoły i środowiska społecznego przez studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego w roku akademickim 2010/2011

Streszczenie

Tematem opracowania jest sposób postrzegania wybranych terminów odnoszących się do szkoły i środowiska społecznego przez studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego na podstawie badań przeprowadzonych w latach 2010/2011. Badania dokonywano przez zastosowanie metody analizy różnic semantycznych w zasobie pojęciowym studentów różnych kierunku studiów edukacji technicznej i pedagogiki.

Słowa kluczowe: postawa, analiza różnic semantycznych, porównanie postaw studentów, środowisko szkolne, środowisko społeczne.